

A MAI MAGYAR SPEKULATÍV FIKCIÓ

V A S I S Z A B Ó J Á N O S

Ez a rövid írás nem átfogó tanulmány a zsáner hazai históriájáról, alkotóiról, hanem inkább szubjektív szemezgetés, kihegyezve a spekulatív fikcióra, ám almfajai megkötések nélkül, inkább esztétikai értékekre alapozva.

ALTERNATÍV HISTÓRIA A PERIFÉRIÁN

A rendszerváltást mint origót megjelölve a témában az első figyelemfelkeltő művek Gáspár András *Ezüst félhold blues* (1990) és Trenka Csaba Gábor *Egyenlítői Magyar Afrika* (1991) című történetei voltak. Utóbbi dolgozott a filmgyártásban rendezőasszisztensként és forgatókönyvíróként is. Első könyve 1991-ben jelent meg, rögvést feltűnést keltve, hisz az alternatív történelmi regény mint *sci-fi*-zsánertéma addig alig került a magyar olvasóközönség elé. Az *Egyenlítői Magyar Afrika* azóta második, kissé átdolgozott kiadását (2010) is megérte. Újabb alternatív történelmi regényei a *Place Rimbaud* (2013) és annak folytatása, a *La Grande Image* (2017). Elsőként az utóbbi fikciós munkájáról lesz szó.

Trenka Csaba Gábor könyvében az ezeréves magyar állam túlnő Európa határain. Magyarország egészen Afrika nyugati részéig elér, a mai Kamerun és Niger térségéig. Narrátora – Lajtai Gábor – itt születik 1960-ban, a könyv naplószerű, egyes szám első személyű előadása az általa látottakra, tapasztaltakra korlátozódik. Ez a szerzői koncepció elvesz a nagyobb távlat, a kontrafaktuális események alaposabb kidolgozásának esélyéből, az olvasó viszont könnyebben azonosul a főhős karakterével. Látóköre nem nő túl Lajtai Gáborén, aki meglehetősen őszintén, szabadszájúan adja elő sztoriját. Az alternatív történelem alakulásáról Trenka a homályos utalásokon kívül akkor ad ízelítőt, mikor a személyes életrajz is hozzá kapcsolható, például a Hitler 1967-es halálát követő nagyszabású filmvetítések során, ahol a propagandaadásokban a németek győzelmének néhány komponense is megvillan. Amint olvassuk: a Führer utolsó éveiben – korábbi agyérzése okán – a valós idejű szovjet pártvezér, Brezsnyev végső, szerencsétlenül tátozó éveire emlékeztetett. A birodalom igazi vezetője helyettese volt, a mi idősíkkunkon ismeretlen történeti figura: Walter Eickel. Ő az, aki a németek számára győztesen végződő II. világháború után évekkel megkezdte a birodalom társadalmának konszolidálását, például a koncentrációs táborok felszámolását. Számos párhuzam akad a virtuális és a reális história közt: a Földet két, egymást és a bolygót is elpusztítani képes atomhatalom uralja, ott akkor éppen az USA és a náci; Lajtai apjának megjegyzése bizonyos 1956-os eseményekre utal, bár nem részletezi fiának, hogy bővebben miről van szó; máshol azt mondja, hogy a szovjetek fölötti győzelem után terepszemlét tartó Hitler „sírt, amikor a győzelem után végigvezették a kommunista haláltáborok frissen feltárt hullahegyei között”; erdélyi származású nagyapja pedig azon kesereg, hogy a második bécsi döntés után csak Erdély északi része került vissza, az ő szűkebb pátriája nem. Az Egyenlítői Magyar Afrika északi határán történő villongások a román gyarmatosítókkal szatirikus élűek; amint a „szörös

rómaiak” területi igényének magyarázata is, miszerint a Niger szóban forgó részét már Vespasianus császár alatt a légiónok uralták.

A könyv felét kitevő események Egyenlítői Magyar Afrikában, illetve annak székhelyén, Hungaroville-ben játszódnak. Érdekes olvasni a gyakran romantikus életképeket és a megejtő természetleírások sorozatát, a kamasz Lajtai Gábor lelkivilágának ábrázolását pedig akár Ottlik László vagy Szerb Antal is írhatta volna, miközben a trópusok könnyed hangulata keveredik a Bauhaus purizmusával. Ahogy a felnőttkor érkezével a távlatok is kinyílnak, repedezni kezd az alternatív história, ám akkor is hihetően ír róla Trenka. A főhős személyisége viszont jelentősen torzul, diszpozicionális szempontból ellentmond a korábban olvasottaknak, és sem az ifjúság szubjektív élményvilága, sem egy esetleges örökletes pszichikai terheltség felbukkanása nem ad választ a könyv befejező részében arra a fenomenológiai változásra, ami alapján Lajtaiból lelkiismeretlen gyerekkereskedő, sőt pedofil hajlamú pederasztá válik. A könyv finálját átszövő „szar minden” érzet a szerző egy újabb kiszólása lehet, kapocs az alternatív és a valós történelem között.

Trenka Csaba Gábor neve szorosan összekapcsolódik a magyar alternatív történelmi irodalommal, amit manapság már inkább a spekulatív fikció, mint a *science fiction* kategóriájába sorolnak. Említett regényei nemcsak kiteljesítik a műfaj adta lehetőségeket, hanem olyan nyelvi megoldásokat alkalmaznak, szociográfiai érzékenységgű tablót festenek, amelyek fiktív voltak ellenére is erősítik az ítésvéleményét a zsáner és a szépirodalom átjárhatósága témakörében; alternatív idősíkokon játszódó történetei figyelemre méltó analízisek a mi valós világunkról is.

HATÁRÁTLÉPÉSEK: TUDOMÁNYOS ÉS SPEKULATÍV FIKCIÓK

A korszak lektűrjének egyik sikeres hazai alkotója volt a fél évtizede, fiatalon elhunyt Gáspár András író, fordító, szerkesztő. Térjünk is vissza rá!

Az elején már emlegetett az *Ezüst félhold blues* című könyvének történelme időszámításunk hajnalán válik el az általunk ismerttől, mikor egy földrengés hatására megnyílik a szárazföld a Sínai-félszigeten, a természeti katasztrófa által kétezer évvel korábban kialakult csatorna pedig megkönnyíti az Oszmán Birodalom terjeszkedését. Az iszlám seregei előzönlök Európát, a nyugati fejedelmek csak az Alpokon túli földeket tudják megtartani. Bár a törökök birodalmában is eljön a stagnálás, a 18. században felbukkan egy pásztorfiúból lett legyőzhetetlen hadvezér, a Mahdi, akinek zászlaja alatt összegyűlt igazhitű sereg felégeti Bécset, s továbbnyomul nyugat felé. Sokan varázslónak tartják az

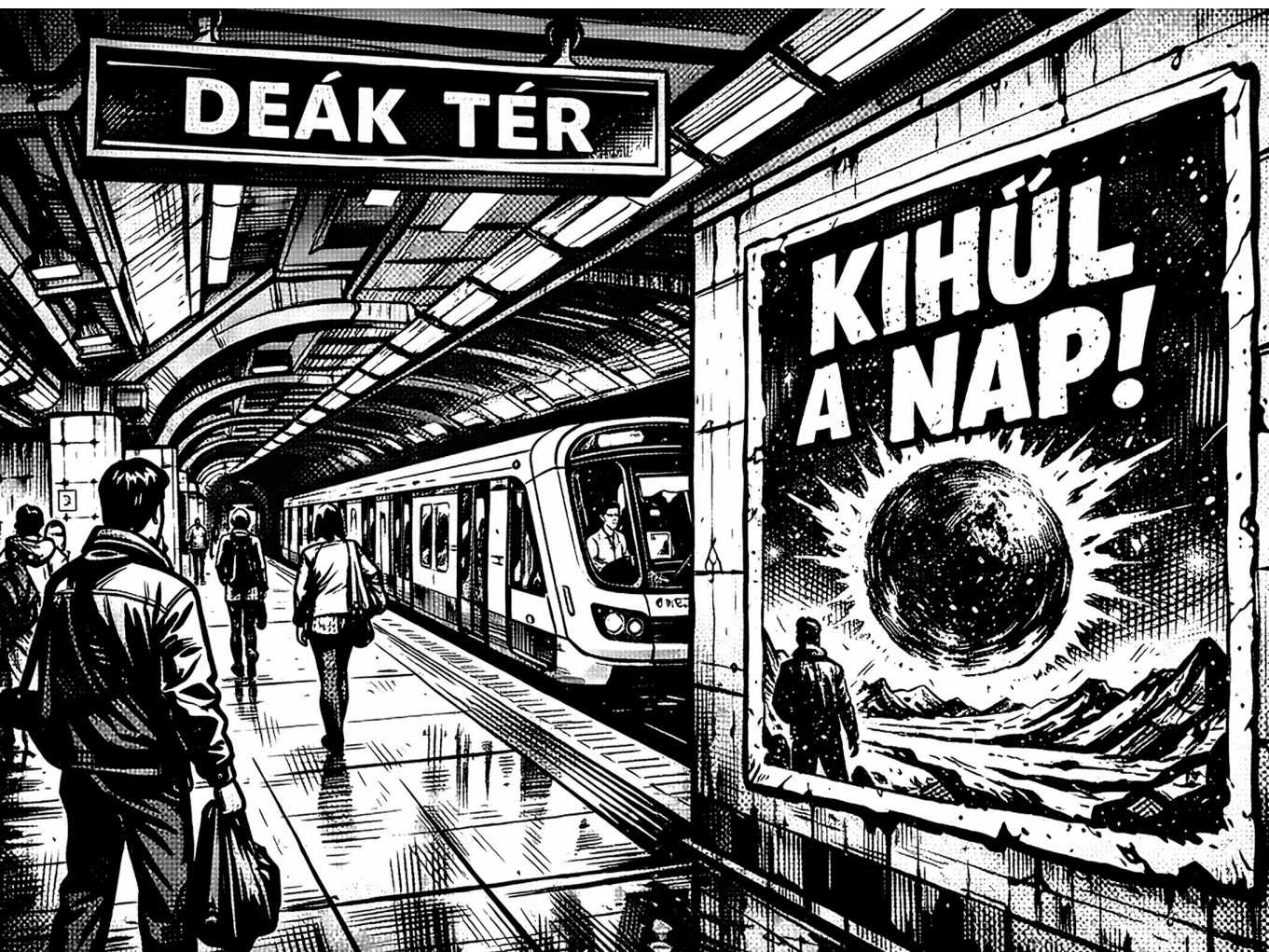
ifjú hadurat, aki váratlanul eltűnik a „történelem” színpadáról.

A kontrafaktuális história jelen idejében, a 20. századi Budapestben, a „csodák városában” játszódó sztori háttérben világpolitikai események fodrozzák az öreg Duna hullámain, a Nyugat urai felkészültek „Európa beteg emberének” végső kiűzésére. A melankolikus-misztikus félhomály egy sajátos, a szerző által szeretett várost idéz meg, a regény hangulata a rendszerváltás idejének, valós korszakának közérzetét jeleníti meg. Az alterna-

tív történelmi részek mellett Gáspár prózájában erősen jelen van a kor zsánerének (*fantasy*) néhány jellegzetes eleme: varázslók, mágikus lények.

Pete László Miklós a bölcsészstudomány felől érkezve tett kirándulást a spekulatív fikció területére. Könyve, az *Uballit háza* (2010), az ezredforduló körüli magyar spekulatív/fantasztikus irodalom emlékezetes teljesítménye. A történelem egyik fiktív csomópontjáról szól, ami után már semmi sem lesz ugyanaz, mint korábban. Pete írása pörgős, a modern akciófilmekre emlékeztető történet. Szerzője – jeles ítésként – pontosan tudja, hogy ma az epika a filmmel versenyez. A figyelem fenntartásához bravúrosan indított, erőteljesen vezetett, plasztikusan felépített cselekményű regények kellenek. Olyanok, amik azonnal berántják az olvasót, és érdekesek a kezdet kezdetétől. Ám ezt a formát nem olyan könnyű megtalálni – az *Uballit háza* ebben a tekintetben

» kapocs az
alternatív és a valós
történelem között

Budapesti hétköznapi
a 21. század közepén
(Fábián István illusztrációja, 2026)

is sikeres vállalkozás. A stílusán is elgondolkodik a kritikus, hisz az *Uballit háza* látszólag krimi: a bűn és a bűnhődés kérdésköre a modern ember érdeklődésének középpontjában áll, nem véletlenül. A szervezett bűnözés ugyanis az a keret, ami pontosan megmutatja, hogy miféle valós viszonyok állnak a világot látszólag uraló demokratikus intézményrendszer mögött. Az intézményrendszer a mai társadalom kulisszahomlokzata, a tényleges hatalmi viszonyok azonban merőben mások. Ezért népszerűek a regényekben és filmekben a nyomozók, ezek a hivatásuknál fogva a mindent elárasztó bűnözés ellen küzdő rosszul fizetett alkalmazottak. Hogy a valóságban létezik-e, egyáltalán létezhet-e a regények nyomozóhőseihez hasonló karakter, az merőben más kérdés. A regényben biztosan. Itt jegyezzük meg közbevetőleg, hogy az összeesküvés-elmélet (közkeletű idegen kifejezéssel élve a konteó) a köztudatban már nem szitokszó, s nem is az ostobaság jelképe. A regényes összeesküvés-elméletek valóságos félelmeket tükröznek, és olykor reális veszedelmeket ábrázolnak. Az ellenük harcoló regényhősök – rendőrök, nyomozók, ügynökök, nagy kalandok sorába sodródó magánemberek – a kisember mitikus képviselői. Ettől egyre népszerűbb ez a regénytípus, és olvasottságát talán mindaddig megőrzi majd, amíg az emberek az összeesküvés-elméletek mögött valós veszélyeket sejtjenek.

Pete László Miklós spekulatív fikciójának mondandója – ha lekaparjuk róla az akció- thriller dukkót – az epikai mű üzenetének problémája, ami nem lehet pusztán verbális, didaktikus információ. Hordozója egyszerre a mű minden szintje: a cselekmény, a karakterek, az ábrázolt emberi viszonyok, az általa sugallt optimista vagy pesszimista habitus, de még az író történetvezetésének finomabb vagy durvább kommentárjai, racionális vagy ezoterikus motívumai

Látkép a Hármashatár-hegyről
(Fábrián István illusztrációja, 2026)

is. Még a távlat is, amit nézőpontjául választ, vagy éppen a távlattalanság, amit esetleg szükségszerűségnek állít be. Ez mind együtt.

A mi lett volna, ha kvázi jelen idején túl állnak a futurisztikus, jövőben játszódó ókumlálások, az utópiák vagy a még népszerűbb disztópiák. Egressy

Zoltán jó nevű színpadi szerző, 1998-ban bemutatott *Portugál* című darabja Európa-szerte sikert aratott, tucatnyi országban játszották, könyvei egyértelműen szépirodalmi művek, ezért meglepetés a 2019-ben kiadott *Hold on* című opus. Végül is, tudományos fantasztikus sztori, előbb a jövő Magyarországn,

majd a Holdon játszódik. Vita tárgya lehet, hogy Egressy *sci-fi*-eszközei (melyekből jó pár van, és ezek alaposan kidolgozottak) képesek-e illeszkedni a történetet verifikáló elemek közé. Az igyekezet érzékelhető: komplex világot bemutató epikus históriát előadni. A szerző lényegretörő kijelentéssel indítja a regényt: „Most kezd kihúlni a Nap.” A könyv egy darabig a kortárs magyar szépirás nyomdokán halad, el-elrövidülő tekintettel pillantva a jövő diktatórikus berendezkedésének egyébként kellően nem erőltetett képeiről váltva át egy komoly problémákkal terhelt apa–fiú kapcsolat s a felnőtté válás testet, lelket próbáló tájaira. Ám mielőtt valami *Bildungsroman*-féle panorámába tévedne, *sci-fi*-elemek szakítják meg többször a történetet. (Pontosabban igyekeznek dinamikát vinni a sztoriba, mint a könyv utolsó felében a holdrengés és utóhatásai.) Míg a tudományos elgondolások szépirótól meglepő alapossággal kidolgozottak, épp az epikus részek, jelesül a főhős szerelmének története kevésbé az. Apáti Annáról azon kívül, hogy csinos, okos, kíváncsi, sokkal többet nem tudunk meg. Viszont van a könyvnek a zsáner szemszögéből is zseniális találmánya: a „lázárzsigák” megteremtése. Ezek emberhez hasonló lények, a biokémikus főhős nélkül nem tudnak létezni, érthetetlen módon egymás ellen fordulnak, csupán egy maradhat közülük. Ez a lény mondja el a teremtőjének a döbbenetes események krónikáját. Ám a regény végére már a főhős is láthatóan kifulladás, ez a tudományos felfedezése se tántoríthatja el céljától, hogy halott kedvese után eredjen a világűrbe... A *Hold on* esetében itt-ott kilóg a lóláb (leginkább a főhős szerelmének elnagyolt leírása, a finálé drámainak szánt, de inkább hatásvadász jelene), ám a logikusan felépített disztópia, a főszereplő bölcséleti elmélkedése életről, tudományról s a világ dolgairól, a szépirodalmi nyelvezet, mégis a magyar *sci-fi*, illetve spekulatív fikció élvonalába emeli a könyvet.

mi lett volna,

ha...?

Nem kell messzire mennünk, ha mozgalmasnak induló, intelligens ötletmorzsákkal nyakon öntött spekulatív fikciókat szeretnénk föllelni. Galántai Zoltán tudománytörténész, W. Hamilton Green álnéven írt könyvei ilyenek, és rögtön akad kettő köztük, ami szempontunkból figyelemre méltó munka. A *Negyedik Birodalom* (2002) – zavaró, hogy van egy hasonló című Ludlum-*bestseller* is, de Green könyve másról szól – alternatív történetében a náci Németország tudósai a rakéatechnika és az űrkutatás területén előrehaladott kutatásokat folytatnak. Ám a vezető professzor rádöbben: nemcsak az angolszász és szovjet szövetségesek, hanem földönkívüli hatalom is szabotálni készül nagyratörő háborús terveiket. Másik könyve, a *Mars 1910* (1997) első nézésre az ezredforduló nyugati zsánerében előretörő *steampunk* stílust hozza: a Földön a darwinizmus az egyeduralkodó a filozófia és tudomány területein egyaránt, de a mindennapok triviális dolgaiban is érezhető. A Mars viszont másképp épül fel, mint ahogy bolygónk tudósai, politikusai elképzelik. A több szálon futó sztoriból egy szál marad meg a regény végére, de a Galántaira jellemző laza történet szövetében hemzsegnek a zseniális mellékszálak, amik ugyan nem éppen szerves tartozékai a könyvnek, de érdekfeszítőek, ha néha csak úgy lógva maradnak is az elbeszélés textúrájában. Galántai komoly tudású polihisztor, akinek ötletziporkái ott fénylenek valamennyi művében, s ha stíljuk szigorúan nem is *sci-fi*, de spekulatív fikciónak bizonyosan derék alkotások.

A MEZSGYÉN TÚL MÁR SZÉPIRODALOM

Dragomán György családja 1988-ban települt át a román diktatúrából Magyarországra. Első regénye a *Pusztítás könyve* (2002), amit *A fehér király* (2005) követett, utóbbit bizvást nevezhetjük világsikernek, harminc nyelvre fordították le, újabb könyve a *Máglya* (2014) szintén sikeres alkotás. Legutóbbi novelláskötete, a *Rendszerűjra* (2018), ami itt nekünk most érdekes. A kötet javarészen rövid, négy-ötoldalas sztorik gyűjteménye. Műfaji meghatározás nélküli, változatos történetek, akad szabályos *sci-fi*, *fantasy* sőt horror is köztük, ám – különösen a kötet második felében – jó részük a spekulatív fikció irányába mutat. Nézzük őket közelebről!

Néhány, erősen tudományos-fantasztikus zöngéjű történetben a mai ember állatiasult barbárrá válik, éljen gépesített falanszterben vagy totalitárius hatalom elnyomása alatt. Ezen novellák szereplőinek kevés választási lehetősége akad: konformista azonosulás a disztópia törvényeivel, vagy kitörni a rém-álomból, bár ezen kísérletek ára legtöbbször a halál. Megkopott antiutópia-zsánerek ugyan, ám az író alaposan kidolgozott, szakavatott munkája során szépirodalmi textúrává anyagiassá válnak. A *Gát* narrációja, mint címében foglaltatik, völgyzárógát mellett játszódik, ahol egy elmerült város lapul a hullámok alatt, ami egyként vonzza a labilis lelkeket és a katasztrófaturistákat. Nem meglepő, hogy sok az öngyilkosság a víz mentén, a gátőr és a helyi orvos azok, akik a halottakat elszállítják, megvizsgálják. Idővel gyanú árnyéka vetül az ő személyükre is: a vízhulláknak lehet, hogy csak egy része vetett önként véget az életének? A kérdés nyitva marad, hogy hétköznapi emberi alakban él, ám a mélybe visszatérve állatvá torzult lények-e ezek ketten. A *Borbála lányában* direkterben jelenik meg az emberi és állati világ kapcsolata, a boszorkány ragadozóként reagál a közeledőre, míg az be nem mutatkozik. A könyv ezen részében, a horror mezsgyéjén játszódó fikciók közt, gyakran előkerülnek olyan praktikák, amik átváltoztató erővel bírnak, használójuk a köztes, homályos zónában ragad a két létezés közt. A szerző fiatalkori élményei, amiket a Ceaușescu-éra totális diktatúrájában volt kénytelen átélni, rendre visszaköszönnak a kötet számos írásában. Gyakran feltűnnek szülőföldjének, Erdélynek hegy-völgyes, erdős tájai is. Dragomán történeteiben jellemzően a város nem más, mint sivár mechanizmus, nincs művészet, magasabb erkölcsiség, az élet nihil, a lakos annyit ér, amennyi vagyona van. A vidéken enyhül valamit ez a keserű látomás. A *Lokátorállomás* sztorijában egy drasztikus háborút követő romvilágban még a szellemekkel is kapcsolatba lehet lépni, persze, ha van elég pénze a kliensnek. Erre rezonál a címadó *Rendszerűre* novella is. A jövő a szuperfejlett biotechnológiáé, a tudomány által uralt világban a halál se jár automatikusan senkinek, mégpedig a munkásokat szorgos hangyaként tartó elnyomó társadalom fennmaradása érdekében. A rabtartók személytelenek, a főhősnek hosszú évek konspirációjába telik kitervelni saját halálát, megszabadulni a rémisztő disztópiából. A zsánerben, az egykori szovjet író, Ilja Varsavszkij *Donomágia* című ciklusában olvasható ilyen könyörtelen, emberalatti rendszer. Akad gyöngébb szál is a történet-sorozat szövetében, és meglepő, hogy ott érezhető leginkább, ahol neves írók közismert alkotásaira utal: Tatay Sándor, Mándy Iván, de még Kafka *Átváltozásának* Dragomán-féle parafrázisa is a kevésbé sikerült kurtatózák közé tartozik.

A *Rendszerűre* rövid történetei nem érhetnek a nagy regények, *A fehér király*, a *Máglya* magasságába. De ezek a novellák is olvasmányosak, szerzőjük jól ismeri a zsáner paneljeit, a filmszerűen pergő előadásmódot; többségében baljós antiutópiát mutat be, olyan karakterekkel, kiket termelékeny biogépezetként kezel az arctalan hatalom. Szép számmal akadnak viszont másféle sztorik is, hátborzongató, népmesei elemeket felhasználó, groteszk, sőt kaotikus históriák, amik inkább Lovecraft és Borges, mint Gibson vagy Sterling hatását idézik. Dragomán György ezen írásai a szépirodalom mércéjével mérhetők, akár mint java spekulatív fikciók.

disztópikus
jövőkép

HÖLGYEKNEK VALÓ VIDÉK: MISZTIKUS KRIMI

A spekulatív fikciónak van misztikus, horror, sőt krimivonulata is. Mindezt egyetlen szerző műveiben is fellelhetjük: Mester Györgyi rövid, különös hangulatú novelláit egy sor jeles szépirodalmi lap kiadta, írását lefordították angol, német, orosz és olasz nyelvre is. Mester Györgyi alig egy-két oldalas novellái azonnal szembetűnnek letisztult formáikkal, a hétköznapiakból nyert tapasztalatok konverziója gyakran hihetetlen, csodás történetekké áll össze, ám mindezek ellenére a sztorik mégis az egyszerűségükkel, könnyen érthetőségükkel nyűgözik le az olvasót; a hétköznapi eseményeiből a rejtelmes végkifejlet felé vektorálnak. Az írások tömörségük ellenére számos ponton áradó leírást adnak

az érzékekre vonatkozó részletekről: magány, szerelem, megcsalás, a bűn és bűnhődés terminológiája. A szereplők nem kérdőjelezik meg a feltűnő misztikus, sőt fantasztikus eseményeket, pár krimielemezeket felhasználó sztoriban – az író szakmai tudása itt élesen érezhető – félreérthetetlenül jelenik meg a viktimológia.

A *fal* hétköznapi, lakótelepi történetként kezdődik, két jóra való fiatal szereplőnek furcsa beteljesülése, amit a triviális valóságban élő lakók többsége zavarónak, sőt elviselhetetlennek tart. *Delelőben* – hatásos fikció a mindennapok szűrkeségéből a képzelte képi világba menekülő főhősről, ráadásul megéjtő széljegyzet a művészet lélekemelő erejéről. A *medveasszony* egy misztikusan induló, ám a valóságos világhoz több szállal rögzített novella, a szerző művei közt a hosszabbak közül való. Magány, gyöngédség, szeretet borgesi módon elmesélve. A *kísértés* egy gyilkos története, mindössze két oldalon, de Raszkolnyikovval ellentétben a bűnt ebben a sziporkában nem követi bűnhődés, a főhősnek sikerül eltitkolni felesége megölését, élhetné lelkiismereti válság nélkül az életét, ám a büntetés misztikus úton mégis eléri a bűnös ifjút. A *tákolmány* szintén hétköznapi esetként kezdődik, a főszereplő megpróbálja a nagyáruházban vásárolt, elemekként megkapott darabokból összeállítani a kívánt számítógépasztalt; ez a mindennapjainkból ismert macerás sztori az ügyetlenkedő botcsinálta asztalos számára a végtermék összeállítása során nem várt időutazássá változik, amikor a toronyházak helyett egy zord középkori világba jut, ahol már készíti a hóhér a nyakbavalót. A bemutatottak mellett még sorolhatnám tovább Mester Györgyi sziporkáit. Olvasva írásait, akár a legnagyobbak (Borges, Kafka, Lovecraft) inspiráló hatása is a kritikus eszébe juthat, ám mégis a magyar olvasók számára – kiadott számos prózája ellenére – kevésbé ismert szerző, az amerikai *sci-fi* aranykorának remek novellistája, Robert Shekley kifejezőmódja lehet az, ami be-

villan. Mester és Shekley történetei a látszólag egyhangú, ám a valóságot teljes valójában megmutató írások, amikre *csavaros*, gyakran *ironikus történetek* jellemző. Az összes Mester Györgyi-kötetben található ezekből a sztorikból, ám igazán sűrű előfordulási helyük *A legjavából* (2008) című kötet, ami kiadása évében a magyar spekulatív fikciós irodalom ékköveként ragyogott.

A mai sokszínű magyar spekulatív fikciós irodalom irányzatai közt egyre markánsabb – s elsősorban női szerzők által művelt – műfaj a *fantasy*, a népi folklór világából merítő mesészerű fantázia. Kleinheincz Csilla író, műfordító, szerkesztő alkotóként, de szerkesztőként is sokat tett a spekulatív fikció hazai megismertetéséért. Könyvei közt van *urban fantasy*, például a *Város két fül között* (2005) című és a magyar mesevilágot érintő *Ólomerdő* (2007) és folytatása, az *Üveghegy* (2014); utóbbi kettő a Fehérlófia mondájából merít, de más mitológikus elemek is föllelhetők bennük. Főszereplőjük tinédzser lány, Emese, félvér, az anyja tündér, aki gyerekkorában elhagyta. Emese felfedezi, hogy képes átjutni abba a dimenzióba, ahová az anyja távozott, egy teljesen *fantasyvilágba*, ahol él és virul a mágia, tündérek és más fantasztikus lények élnek. Kleinheincz tündérei nem hajznak Tolkien csodálatos elfjeire, képesek hazudni, gonosz dolgokat művelni, akárcsak a hétköznapi emberek. A szerzőre jellemző az alaposan kidolgozott mondanivaló, bár a történetek gyakran félelmetesek, egyben ismerősek is: a magyar mitológia és mesevilág képei ezek. Kleinheincz könyvei jól szerkesztett, szépirodalmi textúrájú, elgondolkodtató szövegek. Ám akad náluk is káprázatosabb, méghozzá egy erdélyi író tollából.

Csog Szidónia a székelyföldi kisvárosban, Baróton született, és már igen korán, tizenévesen közzétette poémáját. Igazi reneszánsz művész, aki az irodalom szinte valamennyi formáját sikeresen űzi: recenziók, interjúk, 17 évig szerkeszti a kolozsvári rádió Téka rovatát, prózai és lírai műveit számos médium adja ki stb. A *Holdmesék* máig a leghosszabb írása. A modern ember felfokozott életvitelével nehezen kapcsolódik az ősi tudáshoz, a Hold pedig

Közeli múlt – távoli jövő
(Fábián István illusztrációja, 2026)

» a jövőben
hozza közelebb
az ősi múltat

a régi embernél az élet, a természet, saját testünk ciklikusságának princípiumát jelentette. A *Holdmesék* csodaszép története közelebb hozza ezt az ősi természetességet, a modern korból hozott, de minket már nem szolgáló tézisrendszerek magasabb tudatszinten oldhatók fel. Rögtönzött álmogyakorlatok, meseterápiák, lehetséges (ön)hipnózisok saját tapasztalataként is olvashatóak ezek az írások, amennyiben lejegyezhetőek a transzcendentális ki- és belépések a Szellem és a Lélek felfedezetlen dimenzióiban. Mindez gyermeki, mágiikus nézőpontból nagyon is lehetséges. Ehhez a szöveg minden segítséget megad, mint afféle prózába oltott költészet. Persze van világirodalmi párja is, ahogy a szerző maga leplezi le: Aranima holdtündérgyermek nem más, mint Exupéry kis hercegének alteregója. A vágyak, az álmok, a jelenlétek és a végtelen találkozásai teljesedhetnek be a különböző részekben és a párhuzamosan keletkezett lírai meditációkban, amelyek külön-külön talán kevésbé alkotnának jelentéskomplexitást, nyitnának meg mélyebb rétegeket és utakat. Nem tudni még erre a hiteles választ, ha létezik egyáltalán esetünkben olyan. Csak az tudható, hogy az idő- és térutazások mágijája, az itt és most varázsa és hite, a láthatatlan táltos – Aranimával és a Holdkirállyal együtt – mindannyiunkat elrepíthet az égbe. Ez a csoda realitása. A valóságosan és mágikusan mesei történetben, amelyben nincsenek kényszeres határvonalak valóság, mágia és mese közt, Szabad, a táltos paripa úgy repülhet, olyan gyorsan és sebesen, mint a madár, mint az intuíció vagy mint a gondolat.

A *Holdmesék* ezen a szinten túlhalad gyönyörűsége francia testvérén; a létet nem egyszerűsített, problémátlan egésznek mutatja, hanem olyannak, amiben akkor is van megoldás, ha nem utasítjuk el a hétköznapi élet trivialitását. Nem kell társadalmon kívülként élni, a látható és érzékfeletti közt a rejtett értelem igenis feltárható. Releváns dolog a *Holdmesék* műfaját keresni, amely átlépi a mesekeretet, s nem csupán gyermeki nézőpontú reflexió. A történet naplófüzéreken túl kozmikus barangolás, képzeletbeli egyenlet is: függvények és szabad szárnyalások a galaxisban. Mindez talán tanúság egy másik csodáról is, vagyis arról, hogy a felszabadult energiák kisugároznak és megtelnek harmattal és fénnel, a hajnal és a naplemente csillagaival. Aranima kis herceg, aki bátor megértéssel fogadja az élet üzenetét, ajtót nyit számunkra belső világunk felé. Fellebbenti a fátylat a való világ színpadáról, amelynek működtetői ösztönvilágunk királyai, királynői, sárkányai, boszorkányai, tünderei – a szép Hold pedig mindig felragyog a végén. ■